

MULTIDIMENSIONĀLĀS SOCIĀLĀ KAPITĀLA SKALAS (MSCS) IZVEIDE UN SĀKOTNĒJĀ VALIDĒŠANA

Development and Initial Validation of the Multidimensional Social Capital Scale (MSCS)

Inta Ozerska

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Sanita Šuriņa

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Viktorija Perepjolkina

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Elīna Akmane

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Kristīne Mārtinsone

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Abstract. *Social capital has been studied as one of the most important external resources that contribute to overcoming difficulties of individuals, the ability to adapt and show solidarity in times of crisis, preventive behavior. However, no specific assessment tool has been developed and validated for the measurement of social capital in Latvian. The present study aimed to develop and perform an initial validation of the Multidimensional Social Capital Scale (MSCS) in a Latvian adult sample. The developed theoretical concept based on rapid review covers such types of social capital as bonding, bridging and linking, and there are two dimensions in each of these types: cognitive and structural. Data were collected from a representative sample of Latvian inhabitants (N=1003), within a framework of the National research program “Life with COVID-19” in September 2020. As a result, a four-component structure was obtained. MSCS covers only the cognitive dimension of all three types. One type of bonding (Shared values and perceived social support for family members and close friends), one type of bridging (Perceived social support for friends and acquaintances), and two types of linking (Institutional trust and Attitude towards laws and norms). The items are internally consistent on all scales (Cronbach’s alpha ranged from .80 to .90). Discrimination indices generally meet the scientific requirements falling within the range (.20 – .80). Based on Exploratory (EFA) and Confirmatory factor analysis (CFA) a four-factor structure of MSCS was confirmed (k = 16) in two samples. CFA results demonstrated that the MSCS was a valid and reliable multidimensional scale, which was invariant across both samples. The present findings indicate the validity and reliability of the MSCS for the Latvian population.*

Keywords: *psychometric properties, reliability, scale development, social capital validity.*

Ievads *Introduction*

Sociālais kapitāls (SK) tiek definēts kā resurss, ko indivīds, ģimene vai grupa iegūst attiecībās ar citiem indivīdiem un sociālajām grupām, un to raksturo sociālā iesaistīšanās, sociālā uzticēšanās, piederības izjūta, atbalsts un savstarpēja sadarbība (Ehsan, Klaas, Bastianen, & Spini, 2019). Uzskata, ka SK ir viens no būtiskākajiem indivīda ārējiem resursiem, kas veicina veselības uzvedību (Ehsan et al., 2019) un subjektīvo labizjūtu (Portela, Neira, & Salinas-Jiménez, 2013), kā arī spēju adaptēties (Rajkumar, 2020) un solidarizēties krīzes apstākļos (Van Bavel et al., 2020). Lai gan pasaulē šo konceptu plaši izmanto, veselības uzvedības veicinošo un kavējošo faktoru novērtēšanai un izskaidrošanai (Giordano & Lindström, 2011), Latvijā nav SK mērīšanas instrumentu. Pētnieki norāda, ka SK ir saistīts ar konkrēto kultūrvīdi (Agampodi, Agampodi, Glozier, & Siribaddana, 2015), tāpēc ir nozīmīgi izveidot SK instrumentu tieši Latvijas populācijai.

Pētījuma mērķis ir izstrādāt Latvijas kultūrvidei piemērotu SK aptauju un pārbaudīt tās psihometriskos rādītājus.

Lai to izdarītu, tika formulēti šādi pētījuma jautājumi: Kāda ir SK aptaujas faktoru struktūra? Vai iegūtā modeļa faktoru struktūra ir stabila vai tā apstiprinās dažādās izlasēs? Kādi ir izveidotās aptaujas psihometriskie rādītāji?

Literatūras apskats *Literature Review*

SK aptaujas izveide balstīta 2020.gadā veiktajā sistemātiskajā pārskatā (*rapid review*) (Šuriņa & Mārtinsone, 2020), kā rezultātā tika izveidots SK modelis, kas ietver trīs SK veidus: piesaistošo (*bonding*), savienojošo (*bridging*) un sasaistošo (*linking*) un divas SK dimensijas: kognitīvo (*cognitive*) un strukturālo (*structural*). Katra minētā dimensija ietver vairākus SK veidojošos elementus: institucionālo uzticēšanos, uztverto sociālo atbalstu, attieksmi pret sabiedrībā pieņemtajiem likumiem un normām, kopīgas vērtības, piederības izjūtu, pilsonisko atbildību u.c. (skat. 1.attēlu).

Kā būtiskākie SK raksturojošie elementi pētījumos tiek izdalīti sociālā uzticēšanās, uztvertais sociālais atbalsts (Eagle, Hybels, & Proeschold-Bell, 2018) un attieksme pret sabiedrībā pieņemtajiem likumiem un normām (Beilmann, Kööts-Ausmees, & Realo, 2017).

Iepriekš minētajā SK ietvarā sociālā uzticēšanās tiek raksturota kā uzticēšanās tuvākajiem cilvēkiem, vispārējā uzticēšanās un institucionālā uzticēšanās. Institucionālo uzticēšanos raksturo indivīda uztvere, cik lielā mērā viņš uzticas valsts iestāžu kompetencei un godīgumam (Sønderskov & Dinesen, 2016).

SOCIĀLAIS KAPITĀLS					
PIESAISTOŠAIS (BONDING)		SAVIENOJOŠAIS (BRIDGING)		SASAITOŠAIS (LINKING)	
Kognitīvais	Strukturālais	Kognitīvais	Strukturālais	Kognitīvais	Strukturālais
1)Uzticēšanās ģimenes locekļiem 2) Uztvertais sociālais atbalsts no ģimenes un tuvākajiem draugiem 3) Kopīgas vērtības ar ģimenes locekļiem un 4) Piederības izjūta	1)Kontaktu biežums ar ģimeni 2) Sniegtais atbalsts ģimenes locekļiem	1)Vispārējā uzticēšanās 2) Piederības izjūta 3) Uztvertais sociālais atbalsts no draugiem un paziņām 4) Kopīgas vērtības ar pazīstamiem cilvēkiem	1)Dalība sociālajās grupās 2) Tīklošanās (Network) 3) Atbalsta sniegšana un labdarība	1)Institucionālā uzticēšanās 2) Nacionālā identitāte 3)Kopīgas vērtības ar sabiedrību kopumā 4) Attieksme pret likumiem un normām 5) Uztvertais institucionālais (valsts) atbalsts	1)Pilsoniskā līdzdalība

*1.attēls. SK teorētiskais ietvars (Šuriņa, & Mārtinsone, 2020)
 Figure 1 SC theoretical framework (Šuriņa, & Mārtinsone, 2020)*

Uztvertais sociālais atbalsts atspoguļo sociālo sakaru uztverto pieejamību un piemērotību (Eagle et al., 2018). Savukārt kopīgas vērtības indivīdu emocionāli vieno ar ģimeni, tuvākiem draugiem, domubiedriem un paziņām (Fukuyama, 2001).

Attieksme pret sabiedrībā pieņemtajiem likumiem un normām tiek skaidrota kā apstiprinoša vai noraidoša attieksme pret sabiedrībā pieņemtajiem likumiem un normām, un no šīs attieksmes izrietošu uzvedību (Beilmann et al., 2017).

Piesaistošā SK kognitīvā dimensija raksturo attiecības homogēnu grupu ietvaros, t.i. ģimenes locekļu, tuvāko draugu starpā. Savienojošā SK kognitīvā dimensija aptver attiecības heterogēnās grupās, proti, starp draugiem, domubiedriem un paziņām. Savukārt, sasaistošā SK kognitīvā dimensija apskata indivīdu attiecības makro līmenī (institūcijās, organizācijās, u.c.) (Gonzales & Nowell, 2016).

Strukturālā dimensija apskata indivīdu sociālās iesaistīšanās paradumus. Piesaistošā SK strukturālā dimensija attiecas uz kontaktu biežumu ar tuvākajiem cilvēkiem un to sniegto atbalstu. Savienojošā SK strukturālā dimensija raksturo iesaistīšanos un dalību sociālajās grupās, tīklošanos (network) un atbalsta sniegšanu. Savukārt, sasaistošā SK strukturālā dimensija aplūko iesaistīšanos kā pilsonisko līdzdalību (Gonzales & Nowell, 2016).

Pamatojoties uz SK teorētiskā ietvara (Šurina & Mārtinsone, 2020) identificētajiem SK veidiem, dimensijām un elementiem, tika atlasīti

apgalvojumi “Multidimensionālās sociālā kapitāla skalas” sākotnējai versijai (MSCS).

Metode *Method*

Dalībnieki. Pētījumā piedalījās 1003 pieaugušie vecumā no 18 līdz 74 gadiem ($M=45.77$; $SD=15.9$), 467 vīrieši (46.6%) un 536 sievietes (53.4%). Tautība - 586 latvieši (58.4%) un 417 cittautieši (41.6%). Dalībnieku sadalījums pēc izglītības līmeņa kopējā izlasē: 10.9 % ar pamata izglītību, 61.7 % - vidusskolas izglītību un 27.4 % - augstāko izglītību. Dalībnieku kopa tika nejaušināti sadalīta divās aptaujas pārbaudes izlasēs: A1 un A2. A1 izlasē bija 459 pieaugušie: 220 vīrieši (48%) un 239 sievietes (52%). A2 izlasē bija 500 pieaugušie: 236 vīrieši (47.3%) un 263 sievietes (52.7%). Netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības A1 un A2 izlases respondentu vecuma grupu vidējos rādītājos (A1 – 45.69 gadi, A2 – 45.62 gadi, $t(960) = .068$ $p = .946$).

Instrumentārijs. Valsts pētījuma projekta (VPP) "Dzīve ar COVID19: Novērtējums par koronavīrusa izraisītās krīzes pārvarēšanu Latvijā un priekšlikumi sabiedrības noturībai nākotnē" ietvaros respondenti aizpildīja aptauju, kas ietvēra 7 tematiskos blokus ($k=389$). Pamatojoties uz SK teorētisko ietvaru (Šurina & Mārtinsone, 2020) no VPP aptaujas F bloka: “Uzticēšanas, vērtības un sociālā rīcība” tika atlasīti 65 apgalvojumi. 11 apgalvojumi tika novērtēti Likerta skalā no 1 līdz 10, kur 1 apzīmē “neuzticos vispār, bet 10 “pilnībā uzticos”, un 54 apgalvojumi tika novērtēti skalā no 1 līdz 5, kur 1 apzīmē “Pilnībā nepiekrītu” un 5 apzīmē “Pilnībā piekrītu”.

Procedūra. Datus ievāca pētījumu centrs SKDS, organizējot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās laika posmā no 18.09.2020. līdz 29.09.2020.

Datu analīze. Lai pārbaudītu datu piemērotību faktoru analīzes veikšanai, piemērojot Varimaksa rotāciju, tika aprēķināts Kaizera-Meyera-Olkina kritērijs. Pēc tam, lai noteiktu, kāda ir SK aptaujas faktoru struktūra, tika veikta izpētošā faktoru analīze (EFA). Veicot apstiprinošo faktoru analīzi (CFA) A1 un A2 izlasēs, tika pārbaudīts, vai iegūtā modeļa faktoru struktūra ir stabila.

Nobeigumā abām izlasēm tika noteikti izveidotā faktoru modeļa psihometriskie rādītāji – Kronbaha alfa, reakcijas un diskriminācijas indekss.

Rezultāti *Results*

Lai izveidotu MSCS, kas atbilst ātrā sistemātiskā pārskata (Šurina & Mārtinsone, 2020) rezultātā izveidotajam teorētiskajam ietvaram, no VPP “Dzīve ar COVID-19” aptaujas datiem tika atlasīti 65 panti, kas saturiski atbilst SK modelim.

Izpētoša faktoru analīze

Lai atbildētu uz pētījuma pirmo jautājumu: kāda ir SK aptaujas faktoru struktūra, tika veiktas vairākas secīgas EFA sērijas, ar mērķi atlasīt tos apgalvojumus, kurus būtu vērts iekļaut aptaujas gala versijā. Apgalvojumu atlases kritēriji bija 1) faktora svāra absolūtā vērtība pirmajā (kopējā) faktorā pirms rotācijas $\geq .40$, 2) tika izslēgti saturiski līdzīgi apgalvojumi ar vājākiem faktoru svāriem, 3) tika saturiski izvērtēti un izslēgti apgalvojumi, kas deva ieguldījumu vairākos faktoros. Balstoties uz šiem kritērijiem, tika atlasīti 16 apgalvojumi, attiecīgi 49 tika izslēgti no turpmākās analīzes. Izmantojot PCA jeb galveno komponentu analīzes metodi (Principal Component Analysis) tika identificēti 4 faktori, kas izskaidro 70% no dispersijas. Izvērtējot faktoru struktūru, tika novērtēts, vai visi apgalvojumi pirms rotācijas sniedz ieguldījumu vienā faktorā, tādējādi raksturojot vienu kopīgu latento pazīmi - sociālo kapitālu. Nākamajā solī tika novērtēts, vai pēc rotācijas dispersijas daļa katram faktoram ir virs 5%.

Rezultātā tika identificēti četri MSCS faktori, kurus var interpretēt kā: 1) "institucionālā uzticēšanās" ($k=6$), kas saturiski atbilst sasaistošā SK kognitīvās dimensijas elementam 2) "uztvertais sociālais atbalsts un kopīgas vērtības ar ģimeni un tuvākajiem draugiem" ($k=4$), kas saturiski atbilst piesaistošā SK kognitīvās dimensijas elementam, 3) "uztvertais sociālais atbalsts no domubiedriem un paziņām" ($k=3$), kas saturiski atbilst savienojošā SK kognitīvās dimensijas elementam un 4) "attieksme pret sabiedrībā pieņemtajiem likumiem un normām" ($k=3$), kas arī saturiski atbilst sasaistošā SK kognitīvās dimensijas elementam.

Lai atbildētu uz pētījuma otro jautājumu: vai iegūtā modeļa faktoru struktūra ir stabila, vai tā apstiprinās dažādās izlasēs, sākotnēji identificētais 4 faktoru modelis tika pārbaudīts divās izlasēs. Kaizera–Maiera–Olkena izlases adekvātuma mērs ($KMO A1 = .81$, $A2 = .84$) un Bartleta testa (*Bartlet's Test of Sphericity*) rezultāti ($A1 \chi^2(120) = 3166$, $p < .000$, $A2 \chi^2(120) = 3633.64$, $p < .000$) liecina, ka abās izlasēs respondentu skaits ir atbilstošs attiecībā uz modeli iekļauto pantu skaitu un korelāciju struktūra ir piemērota EFA analīzes veikšanai.

Rezultātā, A1 un A2 aptaujas pārbaudes izlasēs EFA rezultātā abās izlasēs tika iegūta stabila četru faktoru modeļa struktūra (skat. 1.tabulu).

1.tabula. *Galveno komponentu analīzes rezultāti ar Varimaksa rotāciju*
(autoru veidots)
Table 1 *Results of Principal Component Analysis with Varimax Rotation*
(created by authors)

SK aptaujas panti*	<u>A1 izlase</u>				<u>A2 izlase</u>			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Latvijas tiesu sistēmai	.83				.84			
Policijai	.82				.82			
Vietējai pašvaldībai	.81				.83			
Valdībai (Ministru kabinetam)	.77				.79			
Ziņu medijiem	.74				.72			
Veselības aprūpes sistēmai	.73				.76			
Lai cik grūti man būtu, mana ģimene mani vienmēr emocionāli atbalstīs		.78				.83		
Es zinu, ka, nonākot finansiālās grūtībās, mana ģimene vai tuvākie draugi man palīdzēs		.75				.71		
Ja radīšies nepieciešamība, man ir ģimene un tuvākie draugi, pie kā vērsties pēc padoma		.75				.77		
Manas vērtības saskan ar manas ģimenes vērtībām		.73				.73		
Vai Jūsu draugu, paziņu vai domubiedru vidū ir cilvēki, kuri spētu palīdzēt ar profesionālu padomu, ja būtu tāda nepieciešamība?			.89				.88	
Vai Jūsu draugu, paziņu vai domubiedru vidū ir cilvēki, kuri grūtā brīdī spētu Jūs emocionāli atbalstīt?			.88				.86	
Vai Jūsu draugu, paziņu vai domubiedru vidū ir cilvēki, kuri palīdzētu, ja Jums rastos finansiālas grūtības?			.82				.85	
Es vienmēr cenšos rīkoties saskaņā ar likumu				.88				.88
Es cienu likumus				.87				.85
Es rīkojos saskaņā ar sabiedrībā pieņemtajām normām				.73				.75
Īpašbvērtība pēc rotācijas	3.80	2.59	2.40	2.20	3.94	2.62	2.47	2.32
% no dispersijas	23.80	16.23	15.04	13.79	24.67	16.41	15.48	14.53

Piezīmes. N=459 (A1 izlase), N=500 (A2 izlase). Faktori iegūti ar galveno komponentu metodi (*Principal Component Analysis*), piemērojot varimaksa rotāciju ar Kaizera normalizāciju. F1 – Institucionālā uzticēšanās, F2 - Atbalsts un kopīgas vērtības ar ģimeni un tuvākajiem draugiem, F3- Atbalsts no domubiedriem un paziņām, F4 - Attieksme pret sabiedrībā pieņemtiem likumiem un normām. *Panti ir testa vienības.

Apstiprinošā faktoru analīze

Lai apstiprinātu izveidoto četru faktoru modeļa struktūru, tika veikta CFA ar R 4.0.2. programmas un lavaan (Rosseel, 2011) datu apstrādes paketes palīdzību. Modeļa atbilstība tika novērtēta izmantojot SEM (*model size effect*) metodi (Shi, Lee, & Maydeu-Olivares, 2018) A1 un A2 izlasēs.

2.tabula. *Apstiprinošās faktoru analīzes rādītāji* (autoru veidots)
Table 2 *Confirmatory factor analysis indexes* (created by authors)

Modelis	SRMR	TLI	RMSEA	RMSEA 90% Ticamības intervāls	CFI
A1 izlase	.04	.92	.07	[.06; .08]	.93
A2 izlase	.04	.92	.07	[.06; .09]	.93

Piezīmes. N=459 (A1 izlase), N=500 (A2 izlase). SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) – absolūtās piemērotības indekss, RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) – taupības piemērotības indekss, CFI (Comparative Fit Index) – salīdzinošās piemērotības indekss.

Analīzes rezultātā tika iegūti modeļa atbilstības indeksi (SRMR, TLI, CFI, un RMSEA, skat. 2. tabulā). Četru faktoru modeļa analīze uzrādīja labus rādītājus modeļa struktūras piemērotībai abās izlasēs. RMSEA indekss bija .07 (.07) un tā vērtība ir zemāka par .08, ko interpretē kā atbilstošu teorētiskajam modelim (Hooper, Coughlan, & Mullen, 2007). Aprēķinātie modeļa atbilstības indeksi CFI = .93 (.93) un TLI = .92 (.92) ir apmierinoši, jo tuvojas 1 (Byrne, 2001). Visi analīzes rezultātā iegūtie modeļa atbilstības indeksi norāda uz iegūtās četru faktoru struktūras labu atbilstību teorētiskajam modelim.

EFA un CFA faktoranalīzes rezultāti apstiprina, ka iegūtā četru faktoru modeļa struktūra ir stabila, un tā apstiprinās dažādās izlasēs.

MSCS skalu psihometriskie rādītāji

Lai atbildētu uz pētījuma trešo jautājumu: kādi ir izveidotās aptaujas psihometriskie rādītāji, tika aprēķināti MSCS psihometriskie rādītāji divās izlasēs, kas ir atspoguļoti 3. tabulā un 4. tabulā.

3.tabula. *SK skalas pantu diskriminācijas un reakcijas indeksi* (autoru veidots)
Table 3 *Discrimination and response indices of MSCS articles* (created by authors)

<i>F1 Institucionālā uzticēšanās</i>		<i>M</i> (A1)	<i>M</i> (A2)	<i>Diskr.</i> (A1)	<i>Diskr.</i> (A2)
F27_05	Vietējai pašvaldībai	5.00	4.98	.75	.77
F27_06	Policijai	5.38	5.31	.76	.76
F27_03	Latvijas tiesu sistēmai	4.50	4.43	.75	.77
F27_07	Veselības aprūpes sistēmai	5.50	5.38	.64	.69
F27_02	Valdībai (Ministru kabinetam)	3.94	3.92	.67	.71
F27_04	Ziņu medijiem	4.62	4.56	.66	.65

F2 Uzvertais sociālais atbalsts un kopīgas vērtības ar ģimeni un tuvākajiem draugiem		<i>M</i> (A1)	<i>M</i> (A2)	<i>Diskr.</i> (A1)	<i>Diskr.</i> (A2)
F32_09	Manas vērtības saskan ar manas ģimenes vērtībām	1.96	1.98	.61	.60
F32_08	Lai cik grūti man būtu, mana ģimene mani vienmēr emocionāli atbalstīs	1.76	1.78	.65	.67
F32_05	Es zinu, ka, nonākot finansiālās grūtībās, mana ģimene vai tuvākie draugi man palīdzēs	1.86	1.86	.59	.59
F32_06	Ja radīsies nepieciešamība, man ir ģimene un tuvākie draugi, pie kā vērsties pēc padoma	1.80	1.78	.59	.68
F3 Uzvertais sociālais atbalsts no domubiedriem un paziņām		<i>M</i> (A1)	<i>M</i> (A2)	<i>Diskr.</i> (A1)	<i>Diskr.</i> (A2)
F35_01	Vai Jūsu draugu, paziņu vai domubiedru vidū ir cilvēki, kuri palīdzētu, ja Jums rastos finansiālas grūtības?	2.09	2.17	.72	.73
F35_02	Vai Jūsu draugu, paziņu vai domubiedru vidū ir cilvēki, kuri spētu palīdzēt ar profesionālu padomu, ja būtu tāda nepieciešamība?	1.89	1.93	.78	.77
F35_03	Vai Jūsu draugu, paziņu vai domubiedru vidū ir cilvēki, kuri grūtā brīdī spētu Jūs emocionāli atbalstīt?	1.90	1.88	.79	.77
F4 Attieksme pret sabiedrībā pieņemtajiem likumiem un normām		<i>M</i> (A1)	<i>M</i> (A2)	<i>Diskr.</i> (A1)	<i>Diskr.</i> (A2)
F32_15	Es vienmēr cenšos rīkoties saskaņā ar likumu	2.08	2.08	.74	.76
F32_14	Es cienu likumus	2.01	2.03	.71	.73
F32_16	Es rīkojos saskaņā ar sabiedrībā pieņemtajām normām	2.11	2.04	.58	.64

Piezīmes. N=459 (A1 izlase), N=500 (A2 izlase). F1 skala tika novērtēta Likerta skalā no 1 līdz 10 (Reakcijas indeksa robežas (M) no 2.8 līdz 8.2). F2-F4 skalas tika novērtētas Likerta skalā no 1 līdz 5 (Reakcijas indeksa robežas (M) no 1.2 līdz 4.2), diskriminācijas indeksa pieņemamās robežas (no 0.2 līdz 0.8) (Raykov & Marcoulides, 2010).

Reakcijas indeksa vidējā vērtība abās izlasēs atrodas optimālā intervālā. Diskriminācijas indeksi (corrected item-total correlation) abās izlasēs A1 un A2 kopumā atbilst zinātnē pieņemtiem psihometrikas rādītājiem un atrodas pieņemtajās robežās (skat. 3. tabulu).

4.tabula. Iekšējās saskaņotības rādītāji (autoru veidots)
Table 4 Internal coherence index (created by authors)

<i>Aptaujas skalas</i>	<i>Pantu skaits</i>	<i>Likerta skala</i>	<i>Kronbaha α A1 izlase</i>	<i>Kronbaha α A2 izlase</i>
F1 Institucionālā uzticēšanās	6	[1-10]	.80	.90
F2 Uztvertais sociālais atbalsts un kopīgas vērtības ar ģimeni un tuvākajiem draugiem	4	[1-5]	.80	.81
F3 Uztvertais sociālais atbalsts no domubiedriem un paziņām	3	[1-5]	.88	.87
F4 Attieksme pret sabiedrībā pieņemtiem likumiem un normām	3	[1-5]	.82	.84

Piezīmes. N=459 (A1 izlase), N=500 (A2 izlase)

Kā redzams 4.tabulā, Kronbaha alfa A1 izlasē ir robežās no .80 līdz .89 un A2 izlasē robežās no .81 līdz .90, kas liecina par labu iekšējo saskaņotību abās izlasēs visos četros faktoros.

Diskusija **Discussion**

MSCS iekšējo struktūru raksturo četru faktoru modelis, ko veido SK kognitīvo dimensiju elementi: institucionālā uzticēšanās, uztvertais sociālais atbalsts un kopīgas vērtības ar ģimeni un tuvākajiem draugiem, uztvertais sociālais atbalsts no domubiedriem un paziņām, un, attieksme pret sabiedrībā pieņemtajiem likumiem un normām. Izveidotais četru faktoru modelis daļēji atbilst pētījuma teorētiskam ietvaram. Tas ietver piesaistošā, savienojošā un sasaistošā SK kognitīvās dimensijas, bet neietver neviena veida strukturālās dimensijas.

Veiktā MSCS skalas pantu psihometriskā analīze ļauj secināt, ka sākotnēji izvēlētie strukturālās dimensijas apgalvojumi, kas atbilst SK faktoriem citās valstīs, piemēram, sociālā iesaistīšanās (Panagiota & Apostolopoulos, 2009) un pilsoniskā līdzdalība (Narayan & Cassidy, 2001), faktoriāli neatbilst SK elementiem Latvijas izlasē. To varētu skaidrot SKDS veiktās aptaujas dati, kas liecina, ka Latvijas iedzīvotāji raksturojami kā pilsoniski pasīvi un Latvijas sabiedrībā joprojām ir zems savstarpējās uzticēšanās līmenis (Kažoka, 2021). Pētnieki norāda, ka zems savstarpējās uzticēšanās līmenis negatīvi ietekmē indivīdu sociālo iesaistīšanos un pilsonisko līdzdalību valstiski nozīmīgos pasākumos (Carrillo Álvarez & Riera Román, 2017). Tāpat pētnieki atzīst, ka valstīs, kur cilvēkiem ir zemāks sociālās uzticēšanās līmenis un pilsoniskā iesaiste, tiek uzskatīts, ka indivīdi ir ģimeniskāki. Viņi pauž savstarpējo atbalstu galvenokārt pret savām ģimenēm, tuvākiem draugiem, domubiedriem un paziņām (Realo, Allik, & Greenfield, 2008). Pētījuma rezultāti parāda, ka tādi piesaistošā SK kognitīvās dimensijas elementi kā uzticēšanās, atbalsts un

kopīgas vērtības ģimenes locekļu un tuvu draugu lokā, cieši korelē savā starpā, kā rezultātā tie izveido vienu faktoru: “uztvertais sociālais atbalsts un kopīgas vērtības ar ģimeni un tuvākajiem draugiem”. Tas norāda, ka atbalsts ģimenes, tuvāko draugu, domubiedru un paziņu starpā rada uzticēšanos (Realo et al., 2008).

Veiktais pētījums apstiprina, ka kopumā institucionālā uzticēšanās (Guillen, Coromina, & Saris, 2011), uztvertais sociālais atbalsts un kopīgas vērtības ar ģimeni un tuvākajiem draugiem, un, atbalsts no domubiedriem un paziņām (Ehsan et al., 2009), ir būtiskākie SK kognitīvās dimensijas elementi. Lai gan pētījumos ir atšķirīga SK elementu struktūra, tomēr kopumā SK kognitīvo dimensiju elementi ir saturiski līdzīgi, piemēram, institucionālā uzticēšanās ietver uzticēšanās novērtējumu parlamentam, policijai, tiesu sistēmai un valdībai (Portela et al., 2013; Sønderskov et al., 2016). Attieksme pret likumiem un normām ietver saturiski līdzīgus elementus, taču tiek interpretēta kā sociālā kohēzija (Moody & White, 2003). Būtībā pētnieki atzīst, ka tieši SK kognitīvās dimensijas tiek vairāk saistītas ar indivīdu labizjūtu un veselības uzvedību (Agampodi et al., 2015).

Pētījuma stiprā puse bija lielā izlase, kas ļāva noskaidrot, vai iegūtā modeļa faktoru struktūra ir stabila, vai tā apstiprinās dažādās izlasēs.

Pētījumam pastāv arī ierobežojumi, kā piemēram, pētījumā tika izmantoti sekundārie dati un nebija iespējams atlasīt pantus, kas būtu pilnībā atbilstoši visām SK dimensijām.

Secinājumi **Conclusions**

Šajā pētījumā izveidotā MSCS daļēji atbilst pētījuma teorētiskam modelim un iegūtie rezultāti apliecina, ka izstrādātā SK aptauja ir drošs, valīds un izpētei atbilstošs instruments. Tomēr, ņemot vērā, ka faktoranalīzes rezultāti uzrādīja tikai SK kognitīvo dimensiju, būtu ieteicams turpināt aptaujas izstrādi. Tālākajos pētījumos būtiski pārskatīt esošos aptaujas pantu formulējumus, papildināt aptauju ar jauniem strukturālās dimensijas pantiem un pilnveidot izveidoto MSCS. Tāpat būtu svarīgi veikt izstrādātās SK aptaujas paralēlās pamatotības pētījumus, pārbaudot SK skalu saistību ar anomiju, labizjūtu, veselības uzvedību un vientulību.

Summary

This paper reports the process of Development and Initial Validation of the Multidimensional Social Capital Scale for the Latvian population. Three research questions were formulated: 1) What is the internal structure of the developed survey? 2) Is the factor structure of the obtained model stable – will it

be confirmed in different samples? 3) What are the psychometric properties of the Social Capital Scale? To answer these research questions first of all the initial version of the questionnaire was developed and tested using the factor analysis method. To check whether the internal structure of the obtained model is stable, it was approved in two samples by using the random sampling method. Based on performed psychometric analysis a final version of the MSCS was developed. It consists of 16 items, which are combined into four scales: 1) Institutional trust; 2) Perceived support and shared values with family and close friends; 3) Perceived support from acquaintances; 4) Attitude toward law and norms. The performed analysis shows that the psychometric indicators of the developed survey are good, which indicates its suitability for measuring the relevant feature in the Latvian cultural environment sample.

However, the results showed that the developed MSCS partially corresponds to the theoretical model of the study. The results showed only its SC cognitive dimension. In further research it would be recommended to revise the items selected based on a conceptual model, supplementing the survey with new articles on the structural dimension and improving the existing MSCS. It would be also advisable to continue research to check the criterial validity of the developed MSCS.

Pateicības

Acknowledgements

Šis pētījums tika veikts pateicoties VPP projektam "Dzīve ar COVID19: Novērtējums par koronavīrusa izraisītās krīzes pārvarēšanu Latvijā un priekšlikumi sabiedrības noturībai nākotnē/Life with COVID-19", Nr. VPP-COVID2020/1-0013.

Pētījuma autores izsaka pateicību Rīgas Stradiņa universitātei par iespēju īstenot pētījumu SAM 8.2.3. projekta "Pārvaldības procesu pilnveide un studiju programmu satura modernizācija Rīgas Stradiņa universitātē" (Nr.8.2.3.0/18/A011) vertikāli integrētā projekta "Psiholoģiskā palīdzība un pašpalīdzība" ietvaros.

Literatūras saraksts

References

- Agampodi, T.C., Agampodi, S.B., Glozier, N., & Siribaddana, S. (2015). Measurement of social capital in relation to health in low and middle income countries (LMIC): A systematic review. *Social Science & Medicine*, 128, 95-104. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2015.01.005>
- Beilmann, M., Kööts-Ausmees, L., & Realo, A. (2018). The Relationship Between Social Capital and Individualism–Collectivism in Europe. *Social Indicators Research*, 137(2), 641-664. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11205-017-1614-4>

- Byrne, B.M. (2001). *Structural Equation Modeling with AMOS: Basic Concepts, Applications, and Programming. 1st Ed. Vol. 20.* Taylor & Francis. DOI: https://doi.org/10.1207/s15327574ijt0101_4
- Carrillo Álvarez, E., & Riera Romani, J. (2017). Measuring social capital: further insights. *Gaceta Sanitaria, 31*(1), 57-61. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gaceta.2016.09.002>
- Eagle, D., Hybels, C., & Proeschold-Bell, R.J. (2018). Perceived social support, received social support, and depression among clergy. *Journal of Social and Personal Relationships, 36*, 026540751877613. DOI: <https://doi.org/10.1177/0265407518776134>
- Ehsan, A., Klaas, H.S., Bastianen, A., & Spini, D. (2019). Social capital and health: A systematic review of systematic reviews. *SSM Popul Health, 8*, 100425. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2019.100425>
- Fukuyama, F. (2001). Social capital, civil society and development. *Third world quarterly, 22*(1), 7-20. DOI: <https://doi.org/10.1080/713701144>
- Giordano, G.N., & Lindström, M. (2011). Social capital and change in psychological health over time. *Social Science & Medicine, 72*(8), 1219-1227. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2011.02.029>
- Gonzales, E., & Nowell, W.B. (2016). Social Capital and Unretirement: Exploring the Bonding, Bridging, and Linking Aspects of Social Relationships. *Research on Aging, 39*(10), 1100-1117. DOI: <https://doi.org/10.1177/0164027516664569>
- Guillen, L., Coromina, L., & Saris, W. (2011). Measurement of Social Participation and its Place in Social Capital Theory. *Social Indicators Research, 100*, 331-350. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11205-010-9631-6>
- Hooper, D, Coughlan, J and Mullen, M (2008) Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. *Electronic Journal of Business Research Methods, 6*(1), 53-60.
- Kažoka, I. (2021, January 28). Latvija – joprojām zemas uzticēšanās sabiedrība; iedzīvotāji vēlētos plašākas iesaistes iespējas. LSM.LV. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/latvija--joprojam-zemas-uzticesanas-sabiedriba-iedzivotaji-veletos-plasakas-iesaistes-iespejas.a390701/>
- Moody, J., & White, D.R. (2003). Structural Cohesion and Embeddedness: A Hierarchical Concept of Social Groups. *American Sociological Review, 68*(1), 103-127. DOI: <https://doi.org/10.2307/3088904>
- Narayan, D., & Cassidy, M. (2001). A Dimensional Approach to Measuring Social Capital: Development and Validation of a Social Capital Inventory. *Current Sociology - CURR SOCIOLOG, 49*, 59-102. DOI: <https://doi.org/10.1177/0011392101049002006>
- Panagiota, K., & Apostolopoulos, C. (2009). *Local development using social capital as an instrument: A comparative analysis, 120*, 329-338. DOI: <https://doi.org/10.2495/SDP090321>
- Portela, M., Neira, I., & Salinas-Jiménez, M. d. M. (2013). Social Capital and Subjective Wellbeing in Europe: A New Approach on Social Capital. *Social Indicators Research, 114*(2), 493-511. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11205-012-0158-x>
- Rajkumar, R.P. (2020). COVID-19 and mental health: A review of the existing literature. *Asian journal of psychiatry, 52*, 102066-102066. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102066>
- Raykov, T., & Marcoulides, G.A. (2010). *Introduction to Psychometric Theory (1st ed.)*. Routledge. DOI: [10.1007/s11336-013-9384-7](https://doi.org/10.1007/s11336-013-9384-7)
- Realo, A., Allik, J., & Greenfield, B. (2008). Radius of Trust: Social Capital in Relation to Familism and Institutional Collectivism. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 39*(4), 447-462. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022022108318096>

- Rosseel, Y. (2011). lavaan: An R Package for Structural Equation Modeling. *J Stat Softw*, 48, 1-36. DOI: <https://doi.org/10.18637/jss.v048.i02>
- Shi, D., Lee, T., & Maydeu-Olivares, A. (2018). Understanding the Model Size Effect on SEM Fit Indices. *Educational and Psychological Measurement*, 79(2), 310-334. DOI: <https://doi.org/10.1177/0013164418783530>
- Sønderskov, K.M., & Dinesen, P.T. (2016). Trusting the state, trusting each other? The effect of institutional trust on social trust. *Political Behavior*, 38(1), 179-202. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11109-015-9322-8>
- Bavel, J.J.V., Baicker, K., Boggio, P.S., Capraro, V., Cichocka, A., Cikara, M., ... & Willer, R. (2020). Using social and behavioural science to support COVID-19 pandemic response. *Nature Human Behaviour*, 4(5), 460-471. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41562-020-0884-z>
- Šuriņa, S., & Mārtinsons, K. (2020). Conceptualization of social capital in cross-sectional design studies: Rapid review of literature. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 7, 177-186. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2020vol7.4973>